

ПЕДАГОГІКА; ФІЛОЛОГІЯ

Груба Т. Л.

*доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри української мови та літератури Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РОТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ
ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

Стрімкий розвиток інформаційних технологій впливають на освітнє середовище, розширюючи можливості суб'єктів освітнього процесу в розв'язанні актуальних педагогічних завдань. У цьому контексті важко переоцінити роль змішаного навчання.

Про важливість і доцільність застосування змішаного навчання в освітньому процесі закладів вищої освіти зазначено в працях зарубіжних та українських дослідників С. Березенської, В. Бикова, К. Бугайчука, І. Воротникової, О. Коротун, О. Кривоноса, К. Куна, В. Кухаренка, В. Олійника, Н. Морзе, Дарліна Пейнтера, О. Рафальської, О. Спірина, А. Стрюка, Ю. Триуса, Роджера Шанка та ін.

Змішане навчання, стверджують учені, виявилось однією з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу [5].

Вивчення спеціальних досліджень переконує в тому, що «змішане навчання відбувається в три етапи: самостійне вивчення матеріалу, аудиторне інтерактивне заняття, продовження інтерактивного навчання і підтримка на робочому місці. Змішане навчання можна розглядати як інтеграцію формального й неформального навчання на робочому місці» [5, с. 51]. Зважаючи на це

потребує докладного вивчення особливостей кожної з його моделей, оскільки це позначається на всіх його компонентах – «цільовому, стимулювально-мотиваційному, змістовому, процесуальному, контрольнo-регулювальному, оцінково-результативному, суб'єкт-суб'єктному» [7].

Відповідно кожна модель змішаного навчання зумовлює визначення певної мети й способу організації навчання. Учені наголошують на тому, що «змішування може відбуватися на рівні діяльності, коли навчальна діяльність містить традиційні та мультимедійні елементи курсу; на програмному рівні, що уособлює поєднання традиційних і дистанційних курсів; на рівні курсу, що охоплює поєднання традиційних та дистанційних заходів; на інституційному рівні, де можуть використовуватися традиційні заняття на початку та в кінці семестру з онлайн-навчанням (дистанційним навчанням) між ними або інші, складніші форми» [4, с. 114].

Вивчення спеціальних досліджень переконує в тому, що найбільшого поширення в освітньому процесі набула ротаційна модель змішаного навчання. Поняттева прозорість її назви дає змогу й визначити й основну особливість: ротація – обертання, зміна, тобто чергування чогось із чимось. У статтях і дописах на освітніх платформах так пояснено реалізацію навчання за цією моделлю: учні (студенти) «чергують онлайн- та офлайн-частини за певним графіком чи вказівками вчителя. Ці частини можуть охоплювати: роботу у невеликих групах чи цілим класом, групові проекти, індивідуальну роботу з вчителем(-кою) та письмові завдання» [3]. Отже, здобувачі освіти мають змогу під керівництвом викладача продуктивно поєднувати різні форми освітньої діяльності: аудиторну й самостійну, персоналізовану й групову, онлайн і офлайн. Успішність такої організації освітнього процесу залежить передусім від обізнаності педагога з методикою застосування кожного підвиду ротаційної моделі. Розглянемо їх докладніше й проілюструємо прикладами.

Перший підвид – ротації з наявністю «онлайн-станцій» – зорієнтований на здобування студентами (учнями) знань і формування вмінь, тобто засвоєння

нового матеріалу. Передбачено об'єднання здобувачів освіти в мінігрупи й виконання ними певних послідовних дій за окремими станціями, виокремленими викладачем. На роботу в кожній станції має бути відведено певний відтинок часу. Особливість використання цієї моделі полягає в тому, що:

- студенти мають змогу чергувати онлайн і офлайн-навчання;
- пройти всі станції, а відтак виконати різні види діяльності (від репродуктивної до креативної);
- працювати в мінігрупах, що уможлиблює, окрім реалізації певних навчальних цілей, ще й формування так званих «м'яких навичок»: уміння працювати в команді, доходити спільного рішення, успішно комунікувати, налагоджувати продуктивне спілкування тощо.

На наш погляд, успішність такої роботи, крім іншого, залежить і від вибраних викладачем завдань. Наприклад, вважаємо виправданим застосування цієї моделі під час занять з методики навчання української мови. Зокрема, пропонуємо такі станції, кожна з яких студенти мають пройти впродовж заняття «Методика формування правописних умінь і навичок учнів»:

Станція 1. Ознайомтеся з класифікацією орфографічних вправ. Сформулюйте й запишіть мету й завдання кожної з них, а також послідовність застосування.

Станція 2. Перейдіть за покликанням <https://learningapps.org/> Ознайомтеся з прикладами розроблених авторами/авторками орфографічних вправ. Визначте, яких вправ і з яких розділів розроблено найбільше. Вивчіть алгоритм створення вправи на цьому застосунку. Оберіть один вид вправи й розпочніть її розроблення. Доберіть необхідний матеріал для неї: слова, словосполучення й речення. Сформулюйте завдання. Створіть на платформі <https://learningapps.org/> вправу і запропонуйте її виконати одногрупникам. Перегляньте здобутий ними результат.

Станція 3. Розробіть коригувальні вправи для усунення помилок, яких припустилися ваші одногрупники під час виконання вправи, а також тестові завдання. Визначте причини виникнення помилок.

Застосування ротації з наявністю «онлайн-станцій» дає змогу не лише сформувати методичну компетентність майбутніх учителів української мови й літератури, а й сприяє набуттю ними досвіду використання різних застосунків під час організації навчання в закладах загальної середньої освіти. До того ж здобувачі освіти матимуть змогу «навчитися працювати з новим джерелом інформації – Інтернетом», оскільки саме за допомогою змішаного навчання в них «з'являється більше необхідності для постійного самоконтролю і самокорекції, а також мотивація для якомога довшої концентрації уваги» [2, с. 59].

Наступний підвид – ротація за лабораторіями – подібний до попереднього. Основна відмінність полягає в тому, що студенти вже не перебувають у межах однієї аудиторії й не об'єднуються в мінігрупи. Спільне між традиційним і змішаним навчанням за такої моделі полягає в тому, що викладач може одночасно працювати з усією групою: пояснювати матеріал, консультувати, за потреби проводити індивідуальні бесіди з тими студентами, які недостатньо засвоїли навчальний матеріал. Після такого заняття здобувачам освіти рекомендовано продовжити опанування теми в режимі онлайн.

Виокремлюють такі ознаки цієї моделі:

- наявність стабільного розкладу навчальних занять в аудиторіях;
- студенти переміщуються в межах різних лабораторій, одна з яких обов'язково передбачає онлайн-навчання;
- збільшення кількості вільних лабораторій для інших видів занять за рахунок онлайн-навчання в комп'ютерному класі [6, с. 100].

Наприклад, під час роботи разом із викладачем на занятті з методики навчання української мови (тема «Методика формування стилістичних умінь і навичок учнів») майбутні учителі української мови та літератури засвоюють, зокрема, особливості методики використання таких вправ як стилістичний

експеримент, стилістичне редагування, стилістичне конструювання, моделюють фрагменти уроків. Під час другої частини заняття студенти самостійно працюють у комп'ютерному класі або бібліотеці – розробляють презентацію для учнів на платформі Google Презентації або Microsoft PowerPoint. У такий спосіб викладач матиме змогу перевірити такий спектр умінь здобувачів освіти:

- формулювати тему й мету уроку (надважливо, оскільки формування стилістичних умінь учнів відбувається розосереджено на кожному уроці);
- добирати необхідний дидактичний матеріал (ураховувати вікові й психологічні особливості школярів, уподобання й інтереси, вимоги чинної програми з української мови тощо);
- прогнозувати очікуваний результат від виконання розроблених вправ;
- формулювати критерії оцінювання виконання вправи;
- створювати презентацію, ураховуючи правила оформлення слайдів, розташування на них ілюстраційного матеріалу, його обсяг, колористику слайдів тощо.

Сформованість останнього вміння важлива ще й зважаючи на те, що «в результаті застосування візуальних образів активізуються емоційно-образні компоненти мислення; забезпечується когнітивне структурування змісту знань, когнітивне моделювання елементів структури діяльності і процесів взаємодії об'єктів, а також здійснюється конструювання нових мислеобразів і нових візуальних форм, необхідних для вивчення та розуміння навколишньої дійсності і загальнолюдських цінностей» [1, с. 19].

Отже, використання ротаційної моделі змішаного навчання дає змогу студентам-філологам самостійно або з допомогою викладача скласти свою освітню траєкторію, оволодіти основами тайм-менеджменту, контролювати процес та темп навчання, зважаючи на власні можливості й освітні потреби тощо.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г. та ін. Технологія створення дистанційного курсу: Навч. посібн. / За ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. Київ : Міленіум, 2008. 324 с. URL : http://dl.khpi.edu.ua/pluginfile.php/29481/mod_resource/content/1/TCDK-Kухarenko_PDF.pdf
2. Васильєва Д.В. Змішане навчання на уроках математики. Математика в рідній школі. 2019. № 1–2. С. 59–63. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/714294/1/GIOS.pdf>
3. Даниско О. Використання інноваційного потенціалу моделі «перевернутий клас» у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. Ukrainian professional education. 2018. Вип. 3. С. 85–94. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/upo_2018_3_14
4. Конопляник Л.М., Коваленко О.О. Використання засобів змішаного навчання під час викладання англійської мови професійного спрямування в закладах вищої освіти. Теорія і методика професійної освіти. 2019. Вип. 10.Т. 2. С. 111–116. URL : <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/38992/1/Конопляник%2C%20Коваленко.pdf>
5. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська; за ред. В.М. Кухаренка. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПІ», 2016. 284 с.
6. Ткачук Г. В. Теоретичні і методичні засади практично-технічної підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах змішаного навчання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Г. В. Ткачук. Київ, 2019. 447 с.
7. Ягупов В. В. Педагогіка: Навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с. URL: https://eduknigi.com/ped_view.php?id=23